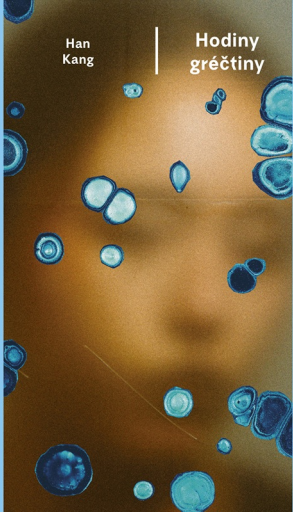

Han
Kang

Hodiny
gréčtiny

ODEON

Han Kang
GREEK LESSONS

Copyright © Han Kang 2011

Originally published in Korean as 희랍어 시간
(Huilabeo Sigan) by Munhakdongne,
South Korea, in 2011

Translation © 2026 by Mária Skáčíková

Cover design © 2026 by Nikola Janíčková

Slovak edition © 2026 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-575-0792-5

Han Kang

**Hodiny
gréčtiny**

ODEON

Han Kang

Hodiny gréčtiny

Preložila Mária Skáčiková

1

Posledným želaním Borges bolo, aby mu na náhrobný kameň vytesali epitaf *Medzi nami bol meč*. S touto žiadosťou sa obrátil na mladú a krásnu Mariu Kodama, asistentku zmiešaného pôvodu s japonskými koreňmi. Ženu, ktorá sa za osemdesiatšesťročného Borges vydala a strávila s ním jeho posledné tri mesiace života. Borges si za miesto svojho posledného odpočinku zvolil Ženevu, mesto, kde prežil mladosť a kde si v tom čase želal byť aj pochovaný.

Jeden teoretik vo svojej knihe o tomto krátkom epitafe napísal ako o „symbole modrej čepele“. Nazval ho významným kľúčom pre pochopenie Borgesovej tvorby – mečom, ktorý oddeľuje existujúci literárny realizmus od štýlu písania Borges. Ja som však na rozdiel od toho, čomu veril tento výskumník, spomínaný epitaf poňal ako extrémne tiché osobné vyznanie.

Tá veta o dĺžke jedného riadku bola citovaná v starých severských epických básňach. Istá žena a muž trávili svoju prvú (a zároveň poslednú) spoločnú noc v jednej posteli, pričom až do skorého rána ležal medzi nimi meč. A ak meč s „modrou čepelou“ nebol slepotou oddelujúcou starnúceho Borgesa a svet, čím teda bol?

Hoci som navštívil Švajčiarsko, v Ženeve som ešte nebol. Netrval som na tom, aby som osobne videl jeho hrob. Namiesto toho som si prezrel opátsku knižnicu v meste St. Gallen, ktorú by určite považoval za veľkolepú, keby ju mal možnosť vidieť (vracia sa mi pocit z drsných plstených šlapiiek, ktoré návštevníci nosili, aby ochránili podlahu tejto tisícročnej knižnice). V prístave v Luzerne som nastúpil na loď a až do súmraku som sa plavil pomedzi úžiny ladom pokrytých Álp. Nič som si nefotil. Všetky scenerie sú zaznamenané len mojím zrakom. Napokon, zvuky a vône, ktoré fotoaparát aj tak nedokáže zachytiť, sa mi detailne zapísali do uší, nosa, tváre a rúk. Vtedy mi to stačilo, pretože medzi mnou a svetom ešte nebol meč.

2

Ticho

Žena si preloží ruky. Zvraští čelo a pozrie na čiernu tabuľu.

„Pokúste sa to prečítať.“

Hovorí s úsmevom muž v silných dioptrických okuliaroch so sivým rámom.

Žena jemne pohne ústami a koncom jazyka si navlhčí spodnú peru.

Preložené ruky si mlčky prehodí. Pootvorí ústa, no vzápätí ich zavrie. Zadrží dych a následne zhlboka vydýchne. Muž odstúpi späť k tabuli a trepezlivo povie:

„Čítajte.“

Žene sa zachvejú viečka. Ako keď sa krídelká hmyzu šúchajú o seba. Naberie silu, zavrie oči a opäť ich otvorí.

V tej chvíli vyzerá, akoby dúfala, že sa práve premiestňuje na iné miesto.

Muž si prstami zamazanými od bielej kriedy napraví okuliare.

„No tak, hovorte.“

Žena má na sebe čierne nohavice a čierny sveter, ktorý jej siaha až ku krku. Cez stoličku má prevesenú čiernu bundu a vo veľkej čiernej látkovej taške má zložený čierny bavlnený šál. Nad oblečením, ktoré pôsobí, akoby práve vyšla z domu smútku, je jej štíhla, ustatá tvár, pripomínajúca hlinené sochy s predĺženými črtami.

Nie je mladá ani výnimočne krásna. Má síce inteligentný pohľad, no pre častý tik v oku sa to dá len ťažko rozpoznať. Plecia a chrbát má ovisnuté. Vyzerá, akoby vo svojom čiernom oblečení hľadala únik z tohto sveta. Nechty má drasticky zostrihané. Tmavofialová zamatová gumička, ktorú má omotanú okolo ľavého zápästia, je jedinou farebnou vecou na jej tele.

„Skúsme čítať spoločne.“

Muž viac nemôže čakať na jej odpoveď. Pohľadom prejde na postgraduálneho študenta s detskou tvárou, ktorý sedí v tom istom rade ako žena, na staršieho muža do polovice schovaného za stĺpom, a na mohutného mladíka krčiaceho sa v lavici pri okne.

„Emos, hēmeros. Moje. Vaše.“

Zopakujú po ňom tichým a ostýchavým hlasom traja žiaci.

„Sos, humeteros. Tvoje. Vaše.“

Muž za katedrou vyzerá na tridsaťpäť až štyridsať rokov. Je nižšej postavy s hustým obočím a výraznou jamkou nad hornou perou. V kútikoch mu pohráva ľahký zdržanlivý úsmev. Jeho tmavo-gaštanová menčestrová bunda má na pleciach svetlohnedé kožené nášivky. Z trochu prikrátkych rukávov mu vytrčajú zápästia. Žena zdvihne zrak na tenkú jazvu, ktorá sa mu tiahne od okraja očného viečka až po kútik pier. Keď si ju všimla na prvej prednáške, napadlo jej, že mu tadial' kedysi dávno stekali slzy.

Spoza bleдозelených silných dioptrií hľadia oči na ženine pevne zovreté ústa. Z kútikov pier mu mizne úsmev. Pootočí unavenú tvár. Na tabuľu rýchlo napíše krátku vetu v gréčtine. No skôr než stihne napísať interpunkčné znamienka, krieda sa mu zlomí na dve časti a obidve padnú na zem.

Minulý rok počas neskorej jari, takto isto stála pred tabuľou i spomínaná žena – s rukou opretou o čier-
nu tabuľu zamazanou od kriedy. Keď ubehla asi minúta a ona nenachádzala ďalšie slová, žiaci sa začali medzi sebou baviť a vyrušovať. Uprene hľadela, no

nie na žiakov, nie na strop ani von oknom – hľadela do prázdna.

„Ste v poriadku, pani učiteľka?“

Spýtala sa kučeravá žiačka s roztomilým pohľadom, sediaci v prvej lavici. Žena sa už-už chystala nasilu pousmiať, ale na okamih sa jej zachveli viečka. Roztrasenými perami čosi zamrmlala a ten zvuk vyšiel z hĺbky väčšej, než bola tá, v ktorej sa nachádzali jej jazyk a hrdlo.

Znova je to tu.

Vyššie štyridsať študentov si vymenilo pohľady a medzi lavicami sa šírili otázky *Čo sa deje? Čo je s ňou?* Žena dokázala zo svojho miesta iba ticho odkráčať. Spravila to najlepšie, ako vedela. Len čo vyšla na chodbu, šepot zosilnel, ako keď na reproduktore pridáme hlasitosť, a pohltil klopkanie ženiných lodičiek ozývajúci sa kamennou chodbou.

Po dokončení vysokej školy najskôr pracovala vo vydavateľstve a neskôr asi šesť rokov v edičnej a produkčnej spoločnosti. Potom asi sedem rokov prednášala o literatúre na dvoch vysokých školách a jednej strednej umeleckej škole v metropolitnej oblasti. V trojročných až štvorročných intervaloch publikovala seriózne básnické zbierky a každé dva týždne písala literárne recenzie. Ako jedna zo zakladajúcich členov kultúrneho časopisu, ktorého názov

v tej dobe ešte nebol stanovený, sa tiež každú stredu podvečer zúčastňovala na plánovacej porade.

No, keďže sa to znova vrátilo, všetky aktivity pozastavila.

Nič nenaznačovalo, že sa k tomu schyľuje, a nebol na to ani dôvod. Hoci pred pol rokom prišla o mamu, pred niekoľkými rokmi sa rozviedla a na konci tretieho súdneho pojednávania stratila nárok na starostlivosť o svojho deväťročného syna. Ubehlo už skoro päť mesiacov, čo odišiel žiť k jej bývalému manželovi. Šedivý psychoterapeut, ku ktorému chodila raz do týždňa, nechápal, prečo popierala zjavné príčiny nespavosti, ktoré sa objavili práve po odchode jej syna.

Nie.

Napísala žena na prázdny papier ležiaci na stole.

Nie je to také jednoduché.

To bolo ich posledné sedenie. Terapia písaním zaberala veľa času. A pravdepodobnosť, že sa v jej priebehu objavia nedorozumenia, bola vysoká. Terapeut jej navrhol sedenia s logopédom, no slušne tento návrh odmietla. Faktom bolo, že už finančne nezvládala pokrývať náklady na terapiu.

V detstve vraj patrila k veľmi šikovným deťom. Jej mama jej to v poslednom roku chemoterapie pripo-

mínala pri každej príležitosti. Akoby to bola tá najdôležitejšia vec, ktorú musela pred smrťou urobiť.

Pokiaľ išlo o jazykové schopnosti, zrejme to bola pravda. V štyroch rokoch sa sama naučila kórejskú abecedu hangul. Bez toho, aby vedela, čo sú to samohlásky a spoluhlásky, vnímala ich ako jeden celok. Ako šesťročnej jej štruktúru abecedy vysvetlil jej starší brat, ktorý v tom čase už chodil do školy a doma napodobňoval triedneho učiteľa. Keď počula jeho výklad, všetko sa jej zdalo akési nejasné. No i napriek tomu sa učupená v záhrade v podvečer skorej jari nevedela zbaviť myšlienok na spoluhlásky a samohlásky. Objavila, že $\neg$ n v slove $\neg$ ni sa vyslovuje mäkšie ako $\neg$ n v slove $\neg$ na . Ďalej si uvedomila, že úplne inak znie hláska $\neg$ s v slabike $\neg$ sa a v slabike $\neg$ $ši$. V hlave si vytvárala všemožné dvojhlásky, pričom zisťovala, že v jej rodnom jazyku sa hlásky $\neg$ i a $\neg$ u v tomto poradí nedajú skombinovať, a preto neexistuje ani spôsob, ktorým by sa dali zapísať.

Tieto malé objavy ju tak nesmierne rozrušili a prekvapili, že keď sa jej asi o tridsať rokov neskôr terapeut spýtal na jej prvú najsilnejšiu spomienku, vynoril sa jej obraz slnečného svetla v záhrade jej detstva. Obraz chrbta a šije, na ktoré dopadali slnečné lúče a zohrievali ich, obraz písmen, ktoré paličkou písala do blata, čarovný obraz prísľubu jemne spojených foném.

Počas základnej školy si na zadnú stranu denníka začala zapisovať slovíčka. Bez nadpisu, bez kontextu, iba slová, čo v nej vyvolali hlboký dojem. Medzi najvzácnejšie z nich patrilo pre ňu slovo 𐤊 *sup*, les. Bolo to slovo, ktoré svojím tvarom pripomínalo starobylé pagody: 𐤌 *pch* predstavovalo základy veže, 𐤍 *u* jej telo a 𐤎 *s* zase vrchol veže. Páčilo sa jej, ako pri vyslovovaní 𐤎𐤍𐤌 *s u p* najskôr stisla pery a následne pomaly a opatrne vypustila vzduch. Páčili sa jej zatvorené ústa. Tichom dokončená reč. Unesená slovom, v ktorom výslovnosť, význam a tvar obklopovalo ticho, napísala: 𐤊, 𐤊, *sup*, *sup*, les, les.

Hoci jej mama si ju pamätala ako šikovné dieťa, do konca strednej školy sa jej nepodarilo upútať ničiu pozornosť. Nebola problémová, ale ani nedosahovala výnimočné študijné výsledky. Mala síce zopár kamarátov, no po škole sa spolu nehrávali. Nebola zapálená študentka. Netrávila veľa času pred zrkadlom, pozrela sa doň iba vtedy, keď si umývala tvár. Netúžila dokonca ani po žiadnom romantickom vzťahu. Po vyučovaní si v knižnici namiesto odporúčanej literatúry čítala knihy, ktoré nesúviseli s jej štúdiom. A zaspávala zakutraná v perinách pri čítaní kníh, ktoré si z knižnice požičala domov. Ona jediná vedela, že jej život bol násilne rozdelený na dve časti. A slová, ktoré si zapisovala na zadnú

stranu svojho denníka, sa z vlastnej vôle krútili a vytvárali neznáme vety. Niektoré slová prebodávali jej spánok ako ihlice, strašili ju a prebúdzali, a to viackrát za noc. Čím menej spala, tým citlivejšie boli jej nervy a na solar plexus jej z času na čas ako rozpálené železo tlačilo nevysvetliteľné utrpenie.

A tým najväčším utrpením bolo, ako odlišne zneli slová, keď otvorila ústa a jedno za druhým ich vyslovovala. Naskakovali jej z toho zimomriavky. Akokoľvek bezvýznamné vety s čistotou ľadového kryštálu naznačovali dokonalosť a nedokonalosť, pravdu a lož, krásu a hnus. Vety, ktoré akoby jej vychádzali z úst a rúk ako biela pavučinka, boli hodné odsúdenia. Chcelo sa jej zvracať. Chcelo sa jej kričať.

Keď to nakoniec prišlo, bola zima a ona mala sedemnášť rokov. Jazyk, ktorý ju dovtedy obmedzoval a bodal ako šaty ušité z tisícich ihlíc, bol zrazu preč. Ušami ho zreteľne počula, no priestor medzi mozgom a sluchovým nervom teraz vyplňala hrubá vrstva vzduchu. A v tomto meravom tichu sa hromadili a vzdalovali spomienky na jazyk a pery, ktorými formovala výslovnosť slov, na ruku, ktorá pri písaní pevne zvierala ceruzku. Už viac nebola schopná myslieť prostredníctvom jazyka. Hýbala sa a rozumela bez neho. Skôr než sa naučila hovoriť – vlastne nie, ešte pred svojím narodením, obkľúčilo

jej telo zvonka i zvnútra ticho pohlcujúce prúd času ako chumáče bavlny.

Lieky, ktoré jej predpísal psychiater, ku ktorému ju vzala jej vyplašená matka, si schovávala pod jazykom a neskôr ich pochovávala v záhrade medzi kvety. Učupená v záhrade, kde na ňu popoludní dopadali slnečné lúče a kde sa naučila, čo sú to spoluhlásky a samohlásky, strávila dve ročné obdobia. Lúče slnka jej opálili šiju dohnedá, skôr než prišlo leto a na mostíku nosa, na mieste, kde sa neustále potila, sa objavili červené potničky. Keď šalvia, vyživená zahrabanými tabletkami, vyhánala tmavočervené tyčinky a piestiky, sa matka s lekárom zhodli na tom, že sa vráti do školy. Bolo jasné, že izolácia doma nepomáhala a už viac nemohla zaostávať za rovesníkmi.

Areál prvej verejnej strednej školy, z ktorej predvolanie prišlo vo februári, bol bezduché miesto. Trvalo dlho, kým spolužiakov dobehla. Učitelia, bez ohľadu na vek, boli veľmi povýšeneckí. Dievča, ktoré od rána až do večera neprehovorilo jediné slovo, v triede nikoho nezaujímal. Keď ju vyvolali, aby prečítala text z učebnice alebo keď mala na telesnej nahlas rátať, uprela na učiteľov len prázdny pohľad, a tí ju bez výnimky poslali do kúta na konci triedy alebo jej dali facku.

Socializácia v skupine nevytvorila žiadnu trhlinu na jej tichu, napriek nádejiam, ktoré do nej vklá-

dal psychiater spolu s jej matkou. Dopadlo to skôr opačne – jej telo naplnilo jasné a zintenzívnené ticho ako tmavú nádobu. Po chodníkoch plných ľudí, ktoré viedli k nej domov, kráčala s ľahkosťou ako vznášajúca sa veľká penová bublina. V jagavom tichu, v ktorom sa cítila, akoby hľadela na hladinu zo dna, vrčali autá a lakte okoloidúcich ju strkali do pliec a ramien a potom zmizli.

Dlhé roky neskôr nad tým všetkým uvažovala. Čo ak by v nej jedno úplne obyčajné francúzske slovíčko počas úplne obyčajnej vyučovacej hodiny niečo neprebudilo? Čo ak by si nevedomky nepamätala jazyk tak, ako si pamätá atrofovaný orgán?

Bola to francúzština, a nie jazyky ako čínština či angličtina, zrejme aj preto, lebo to bol pre ňu úplne neznámy jazyk, ktorý si na vyššej strednej škole mohla sama zvoliť. Ako zvyčajne mlčky pozdvihla zrak k tabuli, no oči sa jej pristavili na jednom mieste. Šedivý a takmer plešivý profesor ukázal na dané slovo a vyslovil ho. Nečakane sa jej roztriasli pery ako malému dieťaťu. *Bibliothèque*. Ten mrmlavý zvuk vyšiel z hĺbky väčšej, než bola tá, v ktorej sa nachádzali jej jazyk a hrdlo.

V tej chvíli nemohla vedieť, aký dôležitý je tento okamih. Hrôza bola stále nejasná a bolesť sa zdráhala uvoľniť horiaci obvod z hlbín ticha. Tam, kde

sa stretávali pravopis, fonetika a voľný význam, zahorela zápalná šnúra radosti a prekročených hraníc.

Žena položí ruky na stôl. Sedí strnulo s hlavou ovisnutou na hrudi ako dieťa, ktoré čaká, kým mu skontrolujú nechty. Počúva hlas lektora, ktorý sa nesie prednáškovou miestnosťou. „Na minulej hodine sme si hovorili, že v starovekej gréčtine poznáme okrem trpného a činného rodu aj tretí rod.“

Študent, sediaci v rovnakom rade ako ona, rázne prikyvuje. Je v druhom ročníku filozofie a s buclatými lícami a čelom plným vyrážok vyzerá ako šikovné, no nezbedné dieťa.

Žena pootočí hlavu k oknu. Zrak sa jej zastaví na postgraduálnom študentovi, ktorý s odretými ušami prešiel predlekárskym kurzom, ale necítil sa na to, aby v práci zodpovedal za životy iných. Vzdal to a venuje sa štúdiu histórie medicíny. Je zavalitý, s dvojitou bradou a nosí okuliare s rohovinovým rámom. Na pohľad sa zdá pokojný. Cez prestávky si so spolužiakom filozofom s vyrážkami na čele príjemným hlasom rozpráva pomerne zúfale vtipy. No len čo sa začne hodina, jeho prístup sa okamžite zmení. Znervózne a je vidieť, že sa bojí urobiť chybu.

„Tento rod, ktorý nazývame stredný, vyjadruje čin, ktorý má zvratný vplyv na podmet.“

Lampy za oknom sporadicky osvetľujú oranžovým svetlom nevkusné meštianske domy. V tme sa ukrývajú kontúry tmavých konárov mladých listnatých stromov, ktoré sa ešte nezazelenali. Žena mlčky hľadá na to pochmúrne prostredie, na ustráchanú tvár zavalitejšieho postgraduálneho študenta a na bledé zápastia učiteľa gréčtiny.

Ticho, ktoré sa po dvadsiatich rokoch vrátilo, je však iné. Nie je hrejivé, husté ani jasné. Ak sa ticho pred niekoľkými rokmi dalo prirovnať k tichu pred narodením, toto ticho pripomínalo skôr ticho po smrti. Ak predtým hľadela na svet spod trblietavej vodnej hladiny, teraz bola ako tieň jazdiaci po pevných stenách a tvrdej zemi, čo hľadá zvonku na život v obrovskom akváriu. Počuje a je schopná prečítať všetky jazyky, no keď otvorí ústa, nevydá ani hláska. Je to ticho tenké a chladné ako tieň, ktorý prišiel o telo, ako prázdna dutina mŕtveho stromu, ako tmavý priestor medzi dvomi meteoritmi.

Pred dvadsiatimi rokmi nepredvídala, že jej ticho rozlomí neznámy jazyk a nie jej rodná reč. Teraz študuje starovekú gréčtinu na súkromnej akadémii, aby znova našla jazyk, tentokrát z vlastnej

vôle. Skoro vôbec sa však nezaujíma o Hérodotove, Homérove a Platónove diela, ktoré si jej spolužiaci chcú prečítať v origináli, ani o spopularizovanú neskoršiu literatúru napísanú v ľudovej gréčtine. Ak by boli v ponuke prednášky o barmčine alebo sanskrite s ešte neznámejším písmom, bez váhania by sa na ne zapísala.

„Ak napríklad použijeme pri slovese kúpiť stredný rod, znamená to, že sme si niečo kúpili a automaticky to aj vlastníme. Ak tento rod uplatníme pri slove milovať, znamená to, že milujem nielen ja, ale zároveň som milovaný. V angličtine máme výraz *kill himself*, však? V gréčtine slovíčko *himself* neexistuje, ale s použitím stredného rodu ho vieme vyjadriť jedným slovom. Takto,“ ako hovorí, píše na čiernu tabuľu:

διεφθάρθαι.

Len čo žena opatrne zdvihne zrak na vetu zapísanú na tabuli, chopí sa ceruzky a zapíše si slovo do zošita. Ešte sa nestretla s jazykom, ktorý by mal takéto špecifické pravidlá. Slovesá menia svoju formu na základe rodu, čísla a pádu podmetu, na základe slovesných časov, ktoré majú množstvo rôznych úrovní alebo na základe troch slovesných rodov. Vďaka prekvapivo prepracovaným a podrobným pravidlám, sú vety stručné a jasné. Netre-